

RIKSADVOKATEN

Agder statsadvokatembeter
Postboks 504 - Lundsiden
4605 KRISTIANSAND S

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

22/2334 - 1 / THE051

22.12.2022

Ny lov om voldserstatning

1. Innledning

Lov 17. juni 2022 nr. 57 om erstatning fra staten til voldsutsatte (voldserstatningsloven) trer i kraft 1. januar 2023. Loven erstatter voldsoffererstatningsloven 2001 og voldsoffererstatningsforskriften, og skal sikre en bedre og mer forutsigbar erstatningsordning for personer som har blitt utsatt for nærmere angitte straffbare handlinger.

Riksadvokaten gir i det følgende en overordnet beskrivelse av den nye loven, med særlig vekt på forhold av betydning for påtalemyndighetens arbeid med sivile krav. For mer detaljert informasjon om loven henvises til lovens forarbeider, jf. Prop. 238 L (2020–2021) og Innst. 310 L (2021–2022). Det gjøres oppmerksom på at det ved stortingsbehandlingen ble foretatt enkelte endringer i departementets lovforslag. Informasjon om loven finnes i tillegg på nettsidene til Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning.

Det saklige virkeområdet til den nye loven er angitt ved henvisning til overtredelse av konkrete straffebud, og samlet sett noe innskrenket sammenlignet med dagens ordning, jf. loven § 1. Det er ikke lenger et krav om personskade for å kunne få utbetalt erstatning. Hvilke erstatningsposter den voldsutsatte eller dens etterlatte kan kreve erstattet, er regulert i § 4. Det gis erstatning for skade på person, menerstatning, erstatning for en persons død og oppreisning etter skadeserstatningsloven §§ 3-1, 3-2, 3-4 og 3-5. Tingsskade dekkes derimot ikke.

2. Utbetaling av erstatning tilkjent ved dom

Ny voldserstatningslov bygger på at alle som ved dom er tilkjent erstatning fra skadevolderen for nærmere angitte volds- eller seksuallovbrudd, skal kunne få utbetalt erstatningen tilnærmet automatisk og umiddelbart, jf. loven § 6. Systemet er altså

basert på at hele erstatningskravet fremmes og behandles i straffesaken, og at det ikke er nødvendig at den voldsutsatte i ettertid fremmer en egen søknad om voldsoffererstatning, slik som etter gjeldende lov. Det er tilstrekkelig at den voldsutsatte fremmer krav om utbetaling overfor Kontoret for voldsoffererstatning innen seks måneder etter at dommen ble rettskraftig, jf. § 6 annet ledd. Staten skal kreve regress mot skadevolderen når det foreligger rettskraftig dom for erstatningskravet, jf. § 11. Dette er ment å sikre at skadevolderen stilles til ansvar for sine handlinger.

Den voldsutsatte kan fremme søknad om tilleggserstatning for Kontoret for voldsoffererstatning dersom kravet ikke var modent da straffesaken ble behandlet, jf. loven § 8. Vilkåret skal tolkes strengt, jf. Prop. 238 L (2020-2021) side 154. Tilleggserstatning vil også kunne utbetales dersom en forverring av den voldsutsattes helse gir grunnlag for ny behandling av kravet i medhold av skadeserstatningsloven § 3-8. Ble erstatningsbeløpet i dommen avkortet, kan det også være aktuelt å få utbetalt tilleggserstatning i medhold av § 8 første ledd bokstav b og c.

Siden utbetalingen av erstatningen som den klare hovedregel skal svare til det som ble tilkjent ved dom, forutsetter lovgiver at alle modne erstatningskrav behandles grundig i straffesaken, jf. Prop. 238 L (2020-2021) punkt 14.4 side 90:

"For at forslaget til ny lov skal fungere, er det [...] nødvendig at erstatningskravene får en fullgod behandling i straffesaken. Det følger allerede av dagens straffeprosesslov at de sivile kravene som ønskes fremmet, som den klare hovedregel, skal fremmes og behandles i straffesaken, jf. straffeprosessloven § 3 og straffeprosessloven kapittel 29. Ved lov 18. juni 2021 nr. 122 om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.), jf. Prop.146 L (2020-2021) Endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.) er det også gjort en rekke endringer som skal gi et bedre rammeverk for en effektiv straffesaksbehandling. Tiltakene skal blant annet sikre bedre forberedelse av erstatningskravet, og gi domstolene bedre virkemidler til å sikre en grundigere og mer effektiv behandling av erstatningskravene i straffesaken."

Er det til uforholdsmessig ulempe for påtalemyndigheten om kravet blir fremmet i forbindelse med straffesaken, kan påtalemyndigheten som tidligere nekte å ta med kravet i straffesaken, jf. straffeprosessloven § 427 annet ledd første punktum. I tillegg vil retten kunne nekte kravet forfulgt dersom det åpenbart er mest hensiktsmessig å behandle kravet i sivilprosessens former, jf. § 427 femte ledd og § 428 annet ledd første punktum.

Påtalemyndigheten skal påse at fornærmede og etterlatte i avhør gjøres kjent med adgangen til å få fremmet sivile krav i forbindelse med straffesaken, jf. påtaleinstruksen

§ 8-6. De skal også informeres om at de må gi nærmere opplysninger om grunnlaget for og størrelsen på kravet, samt hvilke bevis de kan oppgi, jf. straffeprosessloven § 427 første ledd. Denne informasjonsplikten blir desto viktigere nå som lovens klare forutsetning er at alle modne krav skal tas med i straffesaken. Den voldsutsatte bør orienteres om sistnevnte.

Sivile krav som fremmes av påtalemyndigheten i medhold av straffeprosessloven § 427, er normalt nokså enkle og kurante å behandle. Ved mer kompliserte erstatningskrav, slik som erstatning for tap av fremtidig inntekt og menerstatning, vil det gjennomgående være oppnevnt bistandsadvokat som i straffesaken fremmer kravet på den voldsutsattes vegne. Denne typen krav er uansett bare aktuelle i et fåtall saker, og ofte vil de uansett ikke være modne når straffesaken behandles, jf. Prop. 238 L (2020-2021) punkt 14.4 side 89-93. I tillegg vil som nevnt både retten og påtalemyndigheten på nærmere vilkår kunne nekte særlig kompliserte sivile krav forfulgt.

3. Utbetaling av erstatning som ikke er tilkjent ved dom

Den voldsutsatte kan på nærmere vilkår få erstatning fra staten selv om saken ikke er behandlet av domstolene. Hvilke saker det gjelder, er uttømmende regulert i loven § 7 første ledd bokstav a til d. Søknad fremmes for Kontoret for voldsoffererstatning. Det er et absolutt vilkår at forholdet er anmeldt til politiet.

Av særlig interesse er § 7 første ledd bokstav a, som angir at det kan fremmes søknad om erstatning for Kontoret for voldsoffererstatning dersom straffesaken er avsluttet uten domstolsbehandling. Også etter voldsoffererstatningsloven 2001 kunne som kjent voldsoffererstatning tilkjennes i slike tilfeller. For eksempel vil den voldsutsatte kunne kreve at Kontoret behandler en søknad om erstatning når påtalemyndigheten henlegger et volds- eller seksuallovbrudd etter bevisets stilling. Erstatningsansvaret bygger på alminnelige erstatningsregler, slik at det normalt vil stilles krav om klar sannsynlighetsovervekt for at den som krever erstatning har blitt utsatt for handlingen det skal utbetales voldserstatning for. Søknaden må fremmes innen ett år etter at endelig påtaleavgjørelse er truffet. Etter voldsoffererstatningsloven 2001 var det tilstrekkelig at søknaden var fremsatt før erstatningskravet mot skadevolderen ble foreldet. Etter § 7 fjerde ledd skal den påståtte skadevolderen være part i forvaltningssaken. Kontoret for voldsoffererstatning fatter vedtak om erstatning og utbetaler erstatningen når vedtaket er endelig avgjort. Staten kan i disse tilfellene ikke kreve regress overfor skadevolder, jf. loven § 11.

I lovens forarbeider er det lagt til grunn at den voldsutsatte vil kunne ha beskjedne utsikter til å få erstatning etter en fullt ut skriftlig forvaltningsbehandling, særlig i saker hvor bevisvurderingen beror på en vurdering av partenes troverdighet, jf. Prop. 238 L

(2020-2021) punkt 15.1.4.5 side 112–113. Det er i lys av dette viktig at informasjon om mulighetene for å søke voldserstatning ikke er av en karakter som skaper urealistiske forventninger hos skadelidte. Riksadvokaten ber statsadvokatene sørge for at det etableres rutiner som sikrer at voldsutsatte gis informasjon om ordningen – herunder ettårsfristen for å fremme søknad – i saker der det synes aktuelt.

4. Avslutning

Riksadvokatene forutsetter at påtalemyndigheten gjør seg godt kjent med kravene i voldserstatningsloven, og at statsadvokatene vurderer behovet for oppmerksomhet om temaet i sin fagledelse av politiets straffesaksbehandling.

Jørn Sigurd Maurud

Tage Henningsen
kst. statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart

Politidirektoratet	Fridtjof Nansens vei 14-16	0369	OSLO
Spesialenheten for politisaker	Postboks 93	2301	HAMAR

Mottakere

Det nasjonale statsadvokatembetet	Postboks 2101 Vika	0125	OSLO
Hedmark og Oppland statsadvokatembeter	Postboks 4457	2326	HAMAR
Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter	Markeveien 4 c	5012	BERGEN
Møre og Romsdal statsadvokatembeter	Postboks 2517	6404	MOLDE
Nordland statsadvokatembeter	Postboks 273	8001	BODØ
Oslo statsadvokatembeter	Postboks 2100 Vika	0125	OSLO
Rogaland statsadvokatembeter	Postboks 180	4001	STAVANGER
Troms og Finnmark	Postboks 2503	9267	TROMSØ

Mottakere

statsadvokatembeter Trøndelag	Postboks 4733 Torgarden	7468	TRONDHEIM
statsadvokatembeter Vestfold, Telemark og Buskerud	Postboks 2630	3129	Tønsberg
statsadvokatembeter Økokrim	Postboks 2096 Vika	0125	OSLO